İDİL

TİPOGRAFİDEN SEMBOLE İSTANBUL BİENALİNİN ARDINDAN ENSTALASYON (MEKÂN KURGULARI) ÜZERİNE BİR İNCELEME

Sofya Cihan CANBOLAT
Arş. Gör. Dr., Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Grafik Tasarımı Bölümü, cihancanbolat@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1837-0651

Canbolat, Sofya Cihan. "Tipografiden Sembole İstanbul Bienali'nin Ardından Enstalasyon (Mekânsal Kurgu) Üzerine Bir İnceleme". idil, 112 (2023 Aralık): s. 2041–2049. doi: 10.7816/idil-12-112-09

ÖZ

Enstalasyon sanatı, belirli bir mekân içinde sanat eserlerinin düzenlenmesi ve tasarlanması anlamına gelir. Bu sanat dalı, izleyicinin mekân içinde dolaşarak eserle etkileşimde bulunmasını ve mekânsal deneyimler yaşamasını hedefler. Sanatçılar, mekânın mimarisini, ışığını ve dokusunu kullanarak özgün ve geçici eserler yaratırlar. Tipografi ise; yazı karakterlerinin tasarımı, düzenlenmesi ve düzenleme sanatıdır. Tipografi, metinlerin görsel olarak estetik ve anlamsal olarak etkileyici bir şekilde sunulmasını sağlar. Harf biçimleri, noktalama işaretleri, boyutlar ve renkler gibi unsurlar, tipografinin temel öğeleridir. Enstalasyon sanatı ile tipografi arasındaki birleşim, mekânsal ifade ve yazı sanatının bir araya gelerek güçlü bir sinerji yaratmasına olanak tanır. Bu birleşim, izleyiciyi sadece görsel olarak değil, aynı zamanda mekân içinde dolaşarak hissederek ve düşündürerek bir deneyim yaşatır. Enstalasyon sanatçıları, mekânsal öğelerle birlikte tipografik unsurları kullanarak mekânın kendisiyle iletişim kurarlar. Duvarlara, zeminlere veya enstalasyon öğelerine entegre edilen yazılar, mekânın atmosferini zenginleştirir ve izleyiciye belirli bir hikâye anlatma potansiyeli taşır. Enstalasyonların çok çeşitli düzenleme yerleri vardır bunlardan en önemlilerinden biri bienallerdir. Çalışmada durum analizi yapılmış ve 2022 yılında 17.si düzenlenen İstanbul Bienali mekân kurguları, tipografik düzenlemeleri ilişkilendirilerek metinleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bienal, enstalasyon, mekânsal kurgu, tipografi.

Makale Bilgisi:
Geliş: 6 Kasım 2022 *Düzeltme:17 Aralık 2022* *Kabul: 23 Aralık 2023*

© 2023 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Dilimizde yerleştirme sanatı olarak kullanılan enstalasyon, nesnelerin mekân içindeki organize edilerek kurgulandığı bir sanat pratiğidir. Enstalasyon; "mekânsal kurgu" "ortam" olarak da tanımlanan terim, genellikle bir mekânın tasarımında, düzenlenmesinde veya anlamlandırılmasında kullanılan sanatsal bir ortamdır. Bu kavram, bir mekânın nasıl düzenlendiği, kullanıldığı ve algılandığıyla ilgilidir. Kavram, mimari, iç tasarım, sahne tasarımı ve sanat gibi birçok alanda kullanılır.

Yerleştirme sanatı, mekânın sanatla etkileşime girmesini sağlayarak sanatın sınırlarını genişletir. Bu sanat formu, izleyiciyi düşünmeye ve mekânsal deneyimleri sorgulamaya yönlendirir. Aynı zamanda, yerleştirme sanatı, geleneksel sanat algılarını zorlayarak sanatın evrenselliğini ve dönüştürücü gücünü vurgular.

Enstalasyon sanatı 1960-70'lerde ortaya çıkmış ve geniş anlamda mekânsal-zamansal ve mekâna özgü bir sanat formu olarak, çok çeşitli malzemeler kullanılmıştır. Yani çalışmalar iç ve dış mekanlar için özel olarak yapılmıştır (Kühnapfel, C., Fingerhut, J. & Pelowski, M., 2023). Bu genellikle ziyaretçilerin girebileceği, dolaşabileceği oldukça büyük bir sunumu içerir. Bu nedenle, enstalasyon sanatı genellikle yalnızca tek bir "nesne" değil, aynı zamanda bir topluluk veya ortamdır. Bu nedenle sıklıkla "teatral", "çevresel", "sürükleyici" veya "deneysel" olarak tanımlanır (Bishop, 2005, s. 6; Noë, 2000, s. 128, 131) ve bedensel deneyimler için koşullar ve etkileşimli deneyimler yaratır. Başlangıcından itibaren enstalasyon sanatı, sanatçıların ve çağdaş müzelerin ana odak noktası haline gelmiş ve ziyaretçilerin ilgisinin artmasına neden olmuştur (Pelowski ve diğerleri, 2018, 2020; Spence, 2022).

Enstalasyon, eserleri genellikle izleyicinin sanat eseriyle tam olarak ilgilenmek için içinden geçmek zorunda kaldığı bir oda veya galeri alanının tamamını kaplar. Bununla birlikte, bazı kurulumlar basitçe etrafta dolaşılacak ve düşünülecek şekilde tasarlanmıştır veya o kadar kırılgandır ki yalnızca bir kapı aralığından veya odanın bir ucundan görülebilmektedirler. Enstalasyon sanatını heykelden veya diğer geleneksel sanat formlarından farklı kılan şey, onun ayrı, bireysel sanat eserlerinin sergilenmesinden ziyade, bütünsel bir birleşik deneyim olmasıdır. İzleyicinin eseri nasıl deneyimlediğine odaklanmak ve ona yoğun bir deneyim sunma arzusu, enstalasyon sanatında baskın bir temadır. Sanatçı Ilya Kabakov'un dediği gibi: Bütün kurulumun baş aktörü, her şeyin yöneldiği, her şeyin amaçlandığı ana merkez izleyicidir (https://www.tate.org.uk/art/art-terms/i/installation).

Günümüz sanat dünyasında, sanatçılar giderek geleneksel sınırları zorlayarak yeni ve etkileyici eserler ortaya koymaktadır. Çoğu zaman sanatçı eserin sergilendiği mekâna dikkat çekmiş ve herhangi bir nesnenin başlı başına bir eser olduğu doğrudan bir etkileşime yol açmıştır. Sanatçıların eserleri, ziyaretçinin içinde bulunduğu mekânın farkına varmasını sağlarken, 1990'larda çoğu, eserin anlamını oluşturmak için izleyicinin aktif katılımına daha fazla vurgu yapmıştır. İç mekânları ana olaydan çok, etkinliğin arka planını oluşturan; algısal yakınlığa veya izleyicinin bilincine olan ilgi, kültürel içerikten çok yaşam tarzı deneyimi olarak zevkli bir tasarım estetiğine dönüştürmüştür. Enstalasyon sanatının giderek daha görünür hale gelen bir başka yönü de sanatçının küratörlüğünde sergilenmesidir.

Enstalasyon sanatının çeşitli yerlerde sergilenmesi, bu düzenlemelerin birçok anlama geldiğini gösteriyor. Bir müzeye gitme deneyimi giderek restoranlara, mağazalara veya kulüplere gitme deneyimine rakip olduğunda, sanat eserlerinin artık sürükleyici, etkileşimli deneyimler biçimini alması gerekmeyebilir. Aksine, en iyi enstalasyon sanatı, çevresine karşı bir düşmanlık duygusuyla, örgütsel baskıya direnen ve bunun yerine kendi katılım şartlarını uygulamakla örtüşebilir (Piskopos, 2005). Bu bağlamda, enstalasyon sanatı, mekânın estetik ve anlamsal potansiyelini keşfetmek adına bir araya gelerek benzersiz bir birleşim oluşturmuştur.

Türkiye'de enstalasyon 1980'li yıllarda ve ilki İstanbul Festival etkinlikleri kapsamında 1987 yılında Uluslararası İstanbul Çağdaş Sanat Sergileri adıyla düzenlenmiştir. İstanbul Bienali ülkemizde sanat ortamı uluslararası sanat ortamına entegre olmaya başlamış ve ikincisi 1989 yılında Uluslararası İstanbul Bienali adıyla kamusal alanlarda hazır yapım çalışmalara yer verilmiş, yerli ve yabancı sanatçıların katılımlarıyla gerçekleştirilmiştir (Durukan, Renkçi Taştan ve Önel Kurt, 2017, s.46). Bu araştırmada da 17 Eylül–20 Kasım 2022 tarihleri arasında İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV) tarafından organize edilen 17. İstanbul Bienali kapsamında yer alan enstalasyonlar ele alınmıştır.

Araştırma sürecinde elde edilen bilgiler ışığında, metnin ilk bölümünde enstalasyon (yerleştirme) ve sergilemenin tanımlarına yer verilmiştir. Bununla beraber, günümüz sanatının bugünkü noktaya gelmesinde büyük role sahip uluslararası bienallerin öneminden söz edilerek pandeminin hemen akabinde kurgulanan ve 2022 yılında düzenlenen 17. İstanbul Bienali'nde yer alan enstalasyonlar ele alınmıştır. Sonuç bölümünde ise elde edilen veriler kapsamında, enstalasyonların sergilenme yerleri ve mekanla kurdukları ilişki üzerine genel bir değerlendirmede bulunulmuştur.

İstanbul 2023 Bienali Enstalasyon Düzenlemeleri

İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV) tarafından organize edilen 17. İstanbul Bineali, Sanat Direktörü Bige Örer ile Ute Meta Bauer, Amar Kanwar ve David Teh küratörlüğünde 17 Eylül–20 Kasım 2022 tarihleri

arasında gerçekleştirilmiştir. Bienal pandeminin ortaya çıkmasının ardından toplumsal, siyasal, ekonomik dengelerin bozulmasıyla farklı düşünme ihtiyacını doğurmuştur. 17. İstanbul Bienali, bir araya gelinemeyen ve mesafelerin ortaya çıktığı bir dönemde üretimden ziyade sürece odaklanan bir etkinliktir. Bienalin küratoryal metni şu şekilde ifade edilmiştir;

> "Bu bienal tatlı, olgun meyvelerle kaplı ulu bir ağaç olmak yerine kuşların uçuşundan, bir zamanların bereketli denizlerinden, yerküreyi yavaşça yenileyen ve besleyen kimyadan bir şeyler öğrenme arayışında. Belki bu bienal büyük bir toplanma ya da tek bir zaman ve mekânda yapılan planlı bir buluşma değil, bir dağılma, gözden uzak bir mayalanmadır. İplikleri bir araya gelir, çoğalır, ayrılır, gürültülü bir zirveye ya da nihai bir düğüme ulaşmadan yer yer kesişir. Bırakın bu bienal de kompost olsun. Vaktinden önce başlayabilsin, bittikten çok sonra da devam edebilsin" (www.iksv.org).

Küresel sağlık krizi ortasında kurgulanan bienalin ana başlıkları; haberlerin başka araçlarla sürdürülmesi, öğrenmenin yolları, arşivleme, temel politika, duyu-ötesi estetik, uzak geçmiş-alışılmışın dışında çözümler olmuştur. Kentin birçok noktasına konuk olan bienal üzerinde durduğu düşünceleri ve bienal projelerinin serptiği tohumları dağıtmaya çalışmıştır. İstanbul'da şehrin eski merkezlerinin dışına çıkarak, Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi, Kadıköy'de Müze Gazhane, Beyoğlu'nda Suna ve İnan Kıraç Vakfı Pera Müzesi, Performistanbul Canlı Sanat Araştırma Alanı (PCSAA)- Merkez Rum Kız Lisesi-Büyükdere35-Metro İstanbul Yaklaşım Tüneli Taksim hattı, Barın Han, The Çinili Hamam ve Küçük Mustafa Paşa Hamamı bienal mekanları içerisinde yer almıştır (17. İstanbul Bienali Rehberi, 2022, s.15).

Bienal, sanat eserlerini sergilemek, sanatçıları bir araya getirmek ve kültürel alışverişi teşvik etmek amacıyla düzenlenen uluslararası bir etkinliktir. Bienal duyurularında ve destekçi kurumların posterlerinde ziyaretçilere alışılagelmişin dışında bienal kurgusunu anlatmaktadır (Görsel 1). Afişlerin tipografik kurgusunda, iletişimde kullanılan yazılı ifadenin düzenlenmesini ve estetik unsurlarını görürken, karşımıza çok disiplinli ve çok kültürlü bir profil çıkmaktadır. Bienaller sanat dünyasındaki çeşitli disiplinlerden sanatçıları ve eserleri bir araya getirerek kültürel alışverişi teşvik eder. Hem bienal hem de tipografi kültür, estetik ve yaratıcılıkla ilgili önemli konulardır. Aşağıdaki örneklerde bienal konusuna dikkat çekmek için yapılmış afişlerden örnekler görülmektedir. Bienalin soru soran, merak eden ve yaşanan sorunları masaya yatıran bir organizasyon olduğu ve bu bağlamda pek çok alandan katılımcıyı kucaklamaya çalıştığı görülmekte ve pek çok kuruluş organizasyonu desteklemektedir.

Görsel 1: https://bienal.iksv.org/

Yerleştirme sanatının örnekleri arasında geniş bir yelpaze bulunabilir, bu örneklerden bazıları sanatçının kişisel ifadesini, toplumsal mesajlarını veya izleyicinin algısını sorgulamayı amaçlar. Yerleştirme sanatı, sadece estetik bir deneyim sunmanın ötesinde, mekân ve sanat arasındaki etkileşimi keşfetmeyi hedefler.

Bienaller, yerleştirme sanatının sergilendiği ve yaygın olarak tanıtıldığı platformlar arasında önemli bir yer tutar. Bienaller, genellikle belirli bir süre boyunca düzenlenen büyük ölçekli sanat etkinlikleridir ve geniş bir izleyici kitlesine hitap ederler. Bu tür etkinlikler, yerleştirme sanatının benzersiz özelliklerini sergileme ve sanatçılara mekânsal deneyimlerini paylaşma fırsatı sunma açısından önemlidir.

Bienallerde yerleştirme sanatının rolü şu şekillerde öne çıkar:

Düzen ve Kompozisyon: Bienaller genellikle belirli bir tema veya konsept etrafında şekillenir. Yerleştirme sanatı, bu temaları ifade etmek ve belirli bir sosyal veya kültürel mesajı aktarmak için güçlü bir araç olarak kullanılabilir. Mekânsal düzenlemeler ve objelerin yerleştirilmesi, izleyicilere belirli bir düşünsel deneyim sunabilir. Mekânsal kurgu, bir mekânın düzenlenme biçimini ve öğelerin birbirleriyle olan ilişkilerini içerir. Estetik bir bütünlük ve kullanışlılık sağlamak için mekânsal öğelerin nasıl bir araya getirileceği düşünülür. Sanatçılar, seçtikleri mekânın özelliklerini dikkatlice değerlendirir ve eserlerini o mekâna özgü bir biçimde tasarlarlar. Mekânsal bilinç, sanat eserinin mekânla etkileşimini vurgular.

Görsel 2: Ayşe Erkmen, Haliç Haliç'te, 2022 (www.iksv.com).

Türkiye'de ve uluslararası alanda eser üreten İstanbul doğumlu Ayşe Erkmen, 1977 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Heykel Bölümü'nden mezun oldu. 1993 yılında uluslararası sanatçı programıyla Berlin'e giden Erkmen, yurtdışında akademisyen olarak çalıştı. Erkmen'in işleri, aralarında 2., 3. ve 13. İstanbul Bienalleri; 54. Venedik Bienali Türkiye Pavyonu; Manifesta1, Shanghai, Berlin, Gwangju, Sharjah, Limerick, Scape Bienalleri; Folkestone ve Echigo Tsumari Trienalleri'nin de bulunduğu birçok uluslararası sergide gösterildi. Yaşamını ve çalışmalarını hem Berlin hem de İstanbul'da sürdüren sanatçı, 17. İstanbul Bienali kapsamında "Haliç Haliç'te" isimli eseriyle yer aldı (https://kultur.istanbul). Dünyanın en eski tersanesi olan Haliç Tersanesi'nin olanaklarıyla, atölye ve ustalarının destekleriyle üretilen eser, Haliç gibi parlayan ve yüzen bir ada görünümünde üretilmiştir. Erişilemeyecek ve sahilden belirli uzaklıkta yer alan eser, oradan geçen gemilerin ve tersanenin görüş alanında olacak şekilde konumlandırılmıştır (17. İstanbul Bienali Rehber, 2022, s. 211). İstanbul Bienali'nin kamusal alanda yer alan bu kalıcı eseri mekân ve zamana cevap veren, kentin su ile ilişkisine odaklanan bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır.

Zamanın ve Hareketin Algılanması: Mekânsal kurgu, bir izleyicinin veya kullanıcının mekân içindeki hareketini ve mekânın zaman içinde nasıl değiştiğini anlamak için kullanılır. Özellikle sahne tasarımı ve etkileşimli mekânlar açısından bu önemlidir. Yerleştirme sanatı genellikle geçici bir karaktere sahiptir. Sergi süresince mekânda var olan sanat eseri, serginin sona ermesiyle birlikte kaldırılabilir veya değiştirilebilir.

Görsel 3: Atıf Akın, Mutant Zaman, 2022 (www.artkolik.net)

Farklı disiplinlerde çalışan Atıf Akın, Ankara Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde bilim ve tasarım eğitimi almış, İstanbul'da sanatçı, tasarımcı ve eğitimci olarak çalışmıştır. New Yok'ta yaşayan birçok ödülü olan ve birçok projede yer alan sanatçının SAHA Studio'da ürettiği Mutant Zaman isimli eseri 17. İstanbul Bienali kapsamında Müze Gazhane'de sergilenmiştir. Teknolojiyi hem bir ifade aracı hem de araştırma nesnesi olarak

kullanan Atıf Akın'ın Mutant Zaman isimli enstalasyonu, uzun soluklu bir proje ve dünyanın farklı yerlerinde üretilmiştir. Hayatımızı kaygan bir zeminde yaşadığımızı, zamanlar arası ilişkiyi vurgulayan eser, özellikle Ermenistan Türkiye sınırındaki Metzamor bölgesine odaklanmaktadır. Bu bölge, hem tunç çağından kalma bir sit alanı hem de yarı aktif ve tehlikeli bir tesise ev sahipliği yapmaktadır (www.saha.org.tr)

Anlam ve İfade: Yerleştirme sanatının bienallerdeki varlığı genellikle geçicilikle ilişkilidir. Sanat eserleri, bienalin süresi boyunca varlıklarını sürdürür ve daha sonra sökülür veya değiştirilir. Bu, bienalin bir geçmişe ve geleceğe doğru evrilen dinamik bir deneyim sunmasına katkıda bulunur. Mekânsal kurgu, bir mekânın taşıdığı anlamı ve ifadeyi anlamak için kullanılır. Bu, kullanılan renkler, malzemeler, şekiller ve semboller aracılığıyla gerçekleşebilir. Yerleştirme sanatında kullanılan objeler genellikle sıradan veya beklenmedik malzemelerden oluşur. Bu objeler, belirli bir düzen içinde yerleştirilerek anlam oluştururlar.

Görsel 4: Angela Ferreira, Zip Zap Sirk Okulu, 2019

Angela Ferreira, sirk eğitimi ve performanslara ev sahipliği yapan Zip Zap Sirk Okulu 17. İstanbul Bienali'nde yer almıştır. Müze Gazhane'de yer alan Zip Zap Sirk Okulu enstalasyonunda sirk eğitimlerini, kültürünü, malzemelerini ve kumaş atıkların ileri dönüşümü tanımaya odaklanmıştır. "Binalar siyasi metinler olarak okunabilir, işte ben de bunu yapmaya çalışıyorum" diyen Angela Ferreira'nın yerleştirmesi, Portekiz-Mozambikli mimar Pancho Guedes'in Cape Town'da hayatın her kesiminden çocuğa eğitim veren Zip Zap Sirki için tasarladığı okul projesi ve Mies van der Rohe'nin bir modernist müze projesini ilişkilendirmektedir. Tekerlekler üzerinde gezgin, kırılgan yapısıyla bienal için inşa edilen proje, iki modern ütopya arasındaki gerilimi ve iç içeliği gözler önüne sererek aynı zamanda her ikisinin birbirinden farklı başarısızlık hikayesini de anlatmaktadır (17. İstanbul Bienali Rehber, 2022, s.142).

Görsel 5: Arahmaiani, Müze Gazhane, 2022

Arahmaiani, Endonezya'da yaşayan bir sanatçıdır. Merkezine çevreciliği alan projeleri küresel İslam, feminizm ve geleneksel yerel kültürlere ilişkin meselelerle derin bağlar kuruyor. Performans ve yerleştirme sanatçının politik ve çevresel aktivizm mecralarını oluştururken Arahmaiani, bu mecralar aracılığıyla, tipografi ile

mekan tasarımları düzenlemektedir. Sanatçının son kişisel sergileri arasında, The Foot Beneath The Flower [Çiçeğin Altındaki Ayak], Ulusal Teknoloji Üniversitesi, Singapur (2020) ve Golden Coach, Amsterdam Müzesi, Amsterdam, Hollanda (2021) yer alıyor (https://bienal.iksv.org/tr/17b-sanatcilar/arahmaiani).

İnsan-Mekân Etkileşimi: Yerleştirme sanatı, bienallerde genellikle belirli bir mekâna özel olarak tasarlanır. Sanatçılar, bienal mekânını dikkate alarak eserlerini oluştururlar ve bu, izleyicilerin bienal alanını daha önce deneyimlemedikleri bir şekilde keşfetmelerini sağlar. İzleyiciler, yerleştirme sanatı aracılığıyla mekânsal anlamların ve etkileşimin yeni yollarını keşfederler. Mekânsal kurgu, bir mekânda insanların nasıl etkileşimde bulunacaklarını ve mekânın kullanıcı dostu olup olmadığını düşünür. Ergonomi ve kullanıcı deneyimi bu bağlamda önemli rol oynar. Yerleştirme sanatı, izleyicileri pasif gözlemciler olmaktan çıkarır ve onları eserin bir parçası haline getirir. İzleyiciler, eserin içinde dolaşabilir, etkileşime geçebilir ve deneyimlerini kişiselleştirebilirler.

Görsel 6: Fısıldayan Oyun Alanı, Sanatçılar: Tarek Atoui, Eric La Casa, Yerel ses kayıtçıları: Enis Çakar, Aslı Yalçın, Helin Koç & Tuğrul Gültepe, 2022 (www.disonans.com)

Sanatçı Tarek Atoui'nin mekâna özgü yerleştirmeleri, 17. İstanbul Bienali kapsamında Balat semtinde Küçük Mustafa Paşa Hamamı'nda ziyaretçilerle buluşmuştur. "Suların Tanıdığı" ve "Fısıldayan Oyun Alanı" isimli eserleri katılıma açık, müzik performansları ve sesin kulak dışındaki duyu organları tarafından nasıl algılandığını araştırıyor. Suların Tanığı isimli eser, nesneler aracılığıyla dünyanın dört bir yanında, kent içindeki rıhtımların seslerini inceleyip izleyiciye aktarmaktadır. "Fısıldayan Oyunlar" ise; sanatçının pandemi döneminde çocuklarının devam ettiği kreşte, eğitim pratiklerine, ses algılarına ve ses oyunlarına dayanan çalışmalardan yola çıkmaktadır. Müzisyen, enstrüman imalatçıları ve farklı alanlardan araştırmacılarla kollektif olan bu eser, ziyaretçileri sesleri bedenleriyle dinlemeye davet etmiştir (17. İstanbul Bienali Rehber, 2022, s.119).

Hikâye Anlatımı: Bienaller, sanatçılar ve izleyiciler arasında doğrudan etkileşimi teşvik eden bir platform sunar. Yerleştirme sanatı, izleyicileri eserin bir parçası yaparak etkileşim kurmalarını sağlar. Sanatçılar, izleyicilere eserin oluşturulma sürecine ve mekânsal tasarımın arkasındaki düşüncelere dair iç görüler sunabilir. Mekânsal kurgu, bir mekânın bir tür hikâye anlatım aracı olarak kullanılmasını içerir. Özellikle sahne tasarımında veya sergi mekânlarında, mekânsal düzenlemeler izleyiciye belirli bir hikâyeyi anlatma veya bir duygu durumunu iletimi için kullanılabilir.

Görsel 7: Danarto dkk, 2022, Üretim Süreci (www.artdogistanbul.com)

Sanatçı, tasarımcı ve tiyatrocu Danarto'nun (1941-2018) hayatında ve meslek yaşamında izlediği rotaları ortaya çıkarmayı amaçlayan ve halihazırda katılmak isteyen herkese açık Danarto dkk (Endonezya'da "dkk" arkadaşları anlamına gelmektedir), bir araştırma grubudur. Araştırma grubunda; Julian Abraham "Togar" (sanatçı, müzisyen), Saleh Husein (sanatçı, müzisyen), Sakdiyah Ma'ruf (stand-up komedyeni), Anissa Rahadiningtyas (sanat tarihçisi), HS Hairus Salim (yazar, yayıncı), Tamarra (sanatçı) ve Ratna Mufida, Akmalia Rizqita "Chita", Grace Samboh ve Rachel K. Surijata'dan oluşmaktadır (17. İstanbul Bienali Rehber, 2022, s. 130). 2020 yılından beri yapılan birçok toplantı ile Danarto dkk, sanatçının belgelerini toparlayarak, inceleyerek, sanatçıya ait bütün belgeleri toplamaya başlamıştır. Bienal kapsamında Danarto'nun kültürel mirasını aktarmak amacıyla ülkemizden düşünürler, müzisyenler, şairler ve Grafik tasarımcılarla bağlantı kurulmuştur.

Bu kavramlar, mekânsal kurgunun genel anlamını açıklamaya yönelik örneklerdir. Ancak, mekânsal kurgu terimi, disiplinler arası bir anlam taşıdığı için spesifik bağlam ve uygulamalara göre değişebilir.

Sonuç

Yerleştirme sanatı, sanatçının belirli bir mekân içinde veya çevresinde tasarladığı ve oluşturduğu geçici veya kalıcı sanat eserlerini ifade eden bir sanat dalıdır. Bu tür sanat eserleri genellikle galeriler, müzeler, açık alanlar veya belirli bir yapı içinde sergilenir. Yerleştirme sanatı, izleyicilerin o mekânda yaşadıkları deneyimi dönüştürmeyi amaçlar ve genellikle görsel, mekânsal ve duyusal unsurları bir araya getirir. Enstalasyon sanatı ve tipografi, mekânsal düzenlemenin ve yazı sanatının kreatif bir birleşimini oluşturarak sanat dünyasına yeni bir bakış açısı getirir. Mekânın fiziksel ve duyusal özelliklerini vurgulayan bu birleşim, izleyicilere estetik ve düşünsel bir zenginlik sunar. Bu sanat formu, mekânın içinde bir hikâye anlatma potansiyeli taşıdığından, izleyicileri düşündürmeye ve duygusal bir deneyime sürüklemeye devam eder. Tipografi, enstalasyon içinde mekânın belirli noktalarına veya yüzeylerine entegre edildiğinde, metnin kendisi bir sanat eseri haline gelir. Harf biçimleri, renkler ve boyutlar, izleyiciye belirli bir duygu durumu veya düşünsel mesaj iletmek adına kullanılır. Enstalasyon sanatının doğası gereği, izleyiciler genellikle eserin bir parçası haline gelirler. Tipografinin mekânsal düzenlemeyle birleştiği durumlarda, izleyiciler metinle etkileşime geçerek mekânsal deneyimlerini kişiselleştirebilirler. Bu, sanatın izleyiciyle etkileşimde bulunarak anlamını derinleştirdiği bir etkileşim biçimidir. Bienaller, sanat dünyasındaki çeşitli disiplinleri bir araya getirir ve yerleştirme sanatı, mekânsal deneyimlere vurgu yaparak bienallerde öne çıkan ve ilgi çeken bir sanat formu olabilir. Bu etkinlikler, sanatçılar ve izleyiciler arasında etkileşimi teşvik ederken aynı zamanda kültürel ve sanatsal çeşitliliği kutlamaya hizmet eder. Sanat, zaman içinde pek çok farklı form ve akımlarla evrim geçirmiştir. Bu evrimin bir yansıması olarak ortaya çıkan yerleştirme sanatı, mekânın estetik dönüşümüne odaklanan, etkileyici ve düşündürücü eserlere ev sahipliği yapmaktadır. Yerleştirme sanatı, mekânı bir sanat eseri olarak ele alır ve izleyiciyle etkileşime geçerek onu düşündürür, şaşırtır, hatta duygusal bir deneyime sürükler. Bu sanat formu, sanatın sadece bir nesne olmanın ötesinde bir deneyim olduğunu vurgular ve izleyicileri mekânsal estetiğin derinliklerine davet eder.

Kaynaklar

Akın, A. (2022). https://www.saha.org.tr/studio/sanatcilar/atif-akin adresinden 02 Aralık 2023 tarihinde erişildi.

Bishop, C. (2005). Installation Art: A Critical History. London: Tate.

Durukan, G., S. N., Renk Taştan, T. & Önel Kurt, E. (2017). İstanbul'da kamusal alanda sergilenmiş enstalasyonlara ilişkin envanter çalışması (1990-2015). *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 6*(8), 8-72.

İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV). www.iksv.org adresinden 02 Aralık 2023 tarihinde erişildi.

İstanbul Kültür (2022). *Ayşe Erkmen'in yeni üretimi "Haliç Haliç'te" İstanbul'la buluşuyor. https://kultur.istanbul/ayse-erkmenin-yeni-uretimi-halic-halicte-istanbulla-bulusuyor/* adresinden 28 Ekim 2023 tarihinde erişildi.

Kühnapfel C, Fingerhut J and Pelowski M (2023) The role of the body in the experience of installation art: a case study of visitors' bodily, emotional, and transformative experiences in Tomás Saraceno's "in orbit". Front. Psychol. 14:1192689. doi: 10.3389/fpsyg.2023.1192689

Noë, A. (2000). Experience and experiment in art. J. Conscious. Stud. 7, 8–9.

Pelowski, M., Leder, H., Mitschke, V., Specker, E., Gerger, G., Tinio, P. P. L., et al. (2018). Capturing aesthetic experiences with installation art: an empirical assessment of emotion, evaluations, and mobile eye tracking in Olafur Eliasson's "Baroque, Baroque!" Front. Psychol. 9, 1255. doi: 10.3389/fpsyg.2018.01255

Pelowski, M., and Specker, E. (2020). "The general impact of context on aesthetic experience," in The Oxford Handbook of Empirical Aesthetics, eds M. Nadal, and O. Vartanian (Oxford: Oxford University Press), 885–920.

Piskopos, C. (2005). https://www.tate.org.uk/tate-etc/issue-3-spring-2005/it-installation-art

Spence, C. (2022). Proprioceptive art: how should it be defined, and why has it become so popular? Iperception 13, 204166952211205. doi: 10.1177/20416695221120522

17. İstanbul Bienali Rehberi (2022). İstanbul Kültür Sanat Vakfı & Yapı Kredi Yayınları. https://bienal.iksv.org/i/assets//bienal/document/17b_guide_lowres.pdf adresinden 02 Aralık 2023 tarihinde erişildi.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1: https://bienal.iksv.org/. (Erişim Tarihi: 02.11.2023).

Görsel 2: Ayşe Erkmen, Haliç Haliç'te, Yerleştirme. https://kultur.istanbul/ayse-erkmenin-yeni-uretimi-halic-halicte-istanbulla-bulusuyor/. (Erişim Tarihi: 02.12.2023).

Görsel 3: Atıf Akın, Mutant Zaman, Üretim Süreci. https://artam.com/makaleler/sergiler/bienalin-one-cikan-projeleri. (Erişim Tarihi: 11.11.2023).

Görsel 4: Angela Ferreira, Zip Zap Sirk Okulu. https://www.artkolik.net/yazilar/bir-arsiv-projesi-17-istanbul-bienali-11515. (Erişim Tarihi: 09.11.2023).

Görsel 5: Arahmaiani, Müze Gazhane. https://bienal.iksv.org/tr/17b-sanatcilar/arahmaiani. (Erişim Tarihi: 09.11.2023).

Görsel 6: Fısıldayan Oyun Alanı, Sanatçılar: Tarek Atoui, Eric La Casa, Yerel ses kayıtçıları: Enis Çakar, Aslı Yalçın, Helin Koç & Tuğrul Gültepe. https://www.disonans.com/post/tarek-atoui-nin-yapıtları-küçük-mustafa-paşa-hamamı-nda. (Erişim Tarihi: 11.11.2023).

Görsel 7: Danarto dkk, https://artdogistanbul.com/17-istanbul-bienali-acildi/. (Erişim Tarihi: 09.11.2023).

İDİL

FROM TYPOGRAPY TO SYMBOL A REVIEW ON INSTALLATION (SPACE FITTINGS) AFTER THE ISTANBUL BIENNIAL

Sofya Cihan CANBOLAT

ABSTRACT

Installation art means the arrangement and design of works of art within a specific space. This form of art aims to enable the viewer to interact with the work and have spatial experiences by wandering around the space. Artists create original and temporary works using the architecture, light and texture of the space. Typography is the art of designing, arranging and arranging typefaces. Typography enables texts to be presented in a visually aesthetic and semantically impressive way. Elements such as letter shapes, punctuation, sizes and colors are the basic elements of typography. The combination between installation art and typography allows spatial expression and the art of lettering to come together to create a powerful synergy. This combination makes the viewer have an experience not only visually, but also by wandering around the space, making them feel and think. Installation artists communicate with the space itself by using typographic elements along with spatial elements. Texts integrated into walls, floors or installation elements enrich the atmosphere of the space and have the potential to tell a specific story to the viewer. There are many different venues for installations, one of the most important of which is biennials. In the study, a situation analysis was made and the spatial fictions and typographic arrangements of the 17th Istanbul Biennial, which was held in 2022, were textualized by associating them.

Keywords: Biennial, installation, spatial fiction, typography